

N:o 25.

Af herr **M. Dahn**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t angående upphörande af inteckningsförnyelse.*

Vid 1899 års riksdag väcktes af undertecknad följande motion, som nu återupptages:

»Tid efter annan har så väl inom som utom riksdagen gjorts framställning om upphäfvande af stadgandet angående inteckningsförnyelse — det har äfven skett beträffande inteckning af nyttjanderätt, undantag m. m. — och hufvudmotivet till sådan framställning har helt visst varit att genom denna lagändring möjliggöra konkurrensen för utländskt kapital och såmedelst till fromma för så väl vårt jordbruk som industri åstadkomma lägre ränta eller billiga pengar. Att äfven andra viktiga skäl till inteckningsförnyelses borttagande ur vår lag förefinnas, kan väl ej bestridas (t. ex. den himmelsskriande orätt, som ligger deri, att med nuvarande lagbestämmelser en förmyndare kan ruinera sin myndling, om förnyande af inteckning blir försummad och förmyndaren är insolvent).

Emellertid har motståndet mot ofvannämnda reform eller lagändring städse kommit från herrar jurister, dock ej från alla, som deltagit i ärendets behandling, och ej heller med framhållande af samma skäl för afslag på den gjorda framställningen. Vare det långt ifrån mig att tro frågan om borttagande af inteckningsförnyelse vara en sportelfråga, som ju uttalats i Första Kammaren, dertill har jag för hög tanke om våra domares hederskänsla och opartiskhet vid bedömande af en dylik sak. Och om i anledning af sådan lagändring minskning i berättigade inkomster för någon komme att ega rum, kan jag ej föreställa mig annat, än att ersättning skulle erhållas af allmänna medel.

Jag har deremot den uppfattningen, att de, som ega speciel lagkännedom eller tro sig ega det, hysa betänkligheter för vidtagande af

en så genomgripande lagändring, ty äfven de jurister, som finna saken rättvis och ekonomiskt gagnelig, hafva alltid framhållit, att för reformens genomförande fastighetsboken måste ega vitsord och ett nöjaktigt mortifikationsförfarande åstadkommas.

Nu äro fastighetsböcker upplagda och ett betryggande mortifikationsförfarande torde väl ej vara svårare att åstadkomma hos oss än i våra praktiska grannländer Danmark och Tyskland. Mortifikationsförfarandet enligt vexellagen synes ej hafva medfört någon olägenhet.

Man kan ju tänka sig den obligatoriska skyldigheten att förnya inteckning hvart 10:de år, för att den skall förblifva vid gällande kraft, upphäfd, men att det stode hvar och en fritt att låta förnya sin inteckning.

Om en innehafvare af inteckning finge rätt att låta i fastighetsboken derom göra anteckning och den sålunda antecknade inteckningsinnehafvaren ovilkorligen skulle höras angående inteckningen, innan den finge dödas, så vore ju trygghet mot bedrägeri i så fall vunnen. Det är ju klart, att det blefve väsentligen de större inteckningarne, som hamnade i utlandet, men derigenom blefve inhemskt kapital lättare och följaktligen billigare att erhålla för mindre jordbruk och industri.

Hvad frågan om utfärdande af gravationsbevis angår, sedan omnämnda lagändring blifvit genomförd, så synes 1888 års lagutskott i sitt utlåtande hafva nöjaktigt besvarat den. Det kan måhända synas omotiveradt att komma fram med denna sak nu, då Riksdagen för endast några få år sedan afslog ett väckt förslag angående densamma, men hufvudmotivet till min framställning förefans ej då i så hög grad, som nu, när rëntan då redan gått ner, under det den på senare tiden höjts i oroväckande grad.»

Dessutom anser jag mig utöfver det af mig då i ämnet anförda böra fästa uppmärksamheten derå, att en fastighet kan efter förutgången utmätning för en icke intecknad fordran till huru ringa belopp som helst varda försäld, utan att inteckningshafvare, hvars rätt kan vara af försäljningen beroende, derom eger kännedom, då sådana auktioner icke bekantgöras på annat sätt än genom den legala annonseringen.

På grund af hvad sålunda af mig framhållits, får jag härmed hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i ny ompröfning, huruvida icke nu gällande bestämmelse, att inteckning för fordran skall, för att bibehållas vid gällande

kraft, förnyas inom tio år från inteckningens beviljande och sedermera inom tio år från hvarje förnyelse, må kunna upphävas samt, derest sådant finnes kunna ske, vidtagna åtgärder för en lagförändring i oförmälda syfte.

Stockholm den 24 januari 1900.

M. Dahn.

I motionens syfte instämma:

Carl A. Trolle.

Robert Eklundh.

Ivar Månsson.

A. Antonsson.

Oscar Trapp.

Oskar Erickson.

Ola Persson.

Hans Andersson.

Bilagor till herr S. Nordströms motion (n:o 21) uti Andra Kammarén.

Bil. 1.

P. M.

Innan odlingslånefonden bildades, funnos s. k. dikningslån eller till Kongl. Maj:ts förfogande anvisade statsmedel till befrämjande af odlad eller odlingsbar marks afdikning genom beviljande af lån till hälften af kostnadsförslaget summa och mot åtnjutande af tre års räntefrihet.

Samtidigt förfogade Kongl. Maj:t öfver statsmedel, afsedda till anslag utan återbetalningsskyldighet till sådana utdikningar, som hufvudsakligen afsågo minskande af ortens frostländighet.

På den tiden beviljades ofta dels lån och dels anslag utan återbetalningsskyldighet till samma företag, synnerligast då inom samma utdikningsområde funnes så väl odlad eller odlingsbar mark som till odling otjenliga, men frostförande mossar.

Men sedan en särskild lånefond bildades för att gynna den odlingsbara markens utdikning, hafva sådana kombinationer af lån och anslag af statsmedel till samma företag icke förekommit, väl egentligen därför, att sådant skulle orsaka svårigheter beträffande bokföringen inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Hvad nu särskildt beträffar odlingslånefonden, så tillkom densamma i syfte att gynna den odlingsbara, ej redan odlade markens afdikning.

Då samtidigt de gamla dikningslånen afskaffades, undandrog statsmagtarna sitt stöd åt sådana företag, som helt eller delvis afsåge den redan odlade jordens fullständigare torrläggning. Till statsutskottets ordförande enskildt gjord invändning häremot besvarades dermed, att sådant nog icke varit meningen samt att vederbörande myndigheter finge afhjelpa bristen genom en liberal tolkning af författningen.

Så skedde äfven i många år, i det att lån ur odlingslånefonden tillstyrktes af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt beviljades af Kongl. Maj:t till de vederbörligen upprättade kostnadsförslagens hela summa, oberoende af de i företaget ingående egoslagen (åker eller odlingsmark m. m.) Men sedan fästade en tjänsteman i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppmärksamheten på, att denna från gamla dikningslånen tid nedärfda praxis icke öfverensstämde med kongl. förordningen om odlingslånefonden; och följden häraf blef, att lån ur denna fond *vägrades* till företag, som i väsentlig grad afsåge redan odlad marks förbättring.

Med anledning häraf ingingo statens landbruksingenjörer, församlade till möte i Stockholm, med en vördsam anhållan till kongl. landbruksstyrelsen om dess benägna åtgärd till åstadkommande af sådan ändring uti nämnda kongl. förordning, att alla egoslag blefve med afseende på lån af statsmedel likställda med odlingsmarken, framhållande, att det ur nationalekonomisk synpunkt vore minst lika viktigt att få den redan odlade marken fullständigt utdikad som att vinna nya odlingstillfällen.

Landbruksstyrelsen gick denna anhållan så till vida till mötes, att styrelsen hos Kongl. Maj:t gjorde framställning om aflåtande till Riksdagen om nåd. proposition derom, att ur odlingslånefonden skulle kunna beviljas icke allenast hela den beräknade kostnaden för afdikning af odlingsmark, utan äfven $\frac{3}{4}$ af kostnaden för afdikning af andra egoslag.

Med anledning af den kongl. proposition, som i öfverensstämmelse med nämnda framställning blef till Riksdagen aflemnad, beslutade Riksdagen den ändringen i bestämmelserna rörande odlingslånefonden, att för afdikning af *odlingsmark* finge hädanefter såsom hittills lemnas *hela den beräknade kostnaden*, men för *annan mark* endast *halfva förbättringsvärdet* eller med andra ord, att lån till »annan mark» beviljades endast med vilkor, att jordens förbättringsvärde dubbelt öfverstege lånebeloppet.

Genom detta Riksdagens beslut stadgades alltså helt och hållet *olika grunder* för beräkning af lånebeloppet i fråga om odlingsmark å ena sidan samt åker och betes- eller skogsmark å den andra.

Då inom samma vattenafledningsföretag vauligen förekommer en blandning af både odlingsmark och annan mark, hafva de sålunda stadgade skilda beräkningsgrunderna orsakat ett tidsödande och mången gång brydsamt arbete såväl för förslagställarne som för de myndigheter, hvilka skola granska förslagen. Men betydelsefullare är, att en af de förnämsta fördelar, som landets jordbrukare förut kunnat draga ur

odlingslånefonden, genom dessa nya stadganden gått i de flesta fall förlorad.

Så länge lån, oafsedt olika egoslag, lemnades till *hela* den beräknade kostnaden för vattenafledningen och dikningen, var sökanden eller företagets arbetsstyrelse nästan alltid befriad från att utkräfvä öfriga delegares bidrag till kostnaderna, ty lånet räckte då nästan alltid till utgifternas bestridande, och dess amortering och förräntning utgår såsom en afgäld eller skatt på hemmanet under amorteringstiden (upptagas å debetsedlarne).

Men enligt de nya bestämmelserna erhålles sällan så stort lån, att det räcker till gäldande af kostnaderna för vattenafledningen och dikningen, hvarför sökanden eller arbetsstyrelsen numera i de flesta fall måste underkasta sig de svårigheter, som äro förenade med utdebitering och uttagande af de kostnadsbidrag, som i så fall måste lemnas utöfver statslånet.

Att detta i hög grad minskar odlingslånefondens användande och derigenom hämmar det svenska jordbrukets utveckling, är naturligt.

Stockholm den 16 januari 1900.

Ludvig Rosén.

Bil. 2.

Några ord om
odlingslån och dikningslag
på begäran upptecknade af

E. Wilh. Ewe.
Statens landtbruksingeniör.

Denna skrift har endast afsett att framhålla önskvärdheten af omarbetning af stadgarne för odlingslåns erhållande och af vissa bestämmelser i dikningslagen. Uppsatsen gör ej anspråk på annat än att visa, att skäl finnas, som tala för förbättringar, men ej att utgöra något distinkt eller definitivt förslag till författningsändringar.

För att uttömmande motivera alla önskvärda lagändringar i dessa frågor krävas både större förmåga, än jag kan erbjuda, och långt mera tid, än jag haft tillfälle att anslå åt dessa rader, som på begäran måst för att kunna användas till afsedt ändamål upptecknas på mindre än två dagar, under hvilken tid äfven andra göromål måst ombesörjas.

Af de i kongl. kungörelsen den 27 maj 1898 angående villkoren för lån från odlingslånefonden förekommande bestämmelserna torde följande förtjena uppmärksamhet vid en möjligen blifvande revision af författningen:

Mom. 3 föreskrifver, att odlingslån å förut odlad åker eller äng eller nyvunnen äng beviljas endast under förutsättning, att jordförbättringens värde kan antagas motsvara minst låneunderstödet dubbla belopp; och i

Mom. 5 är stadgadt, att lånet kan bestämmas till hela det belopp, hvartill enligt den fastställda arbetsplanen kostnaden för vattenaffedningen och dikningen beräknas komma att uppgå.

Således skola för ett och samma företag olika beräkningsgrunder tillämpas för lånesummans bestämmande, derest inom företaget förekomma åker och annan jord, som ej skall odlas, samt äng, som skall omdanas till åker. För åker och annan jord, som ej skall odlas till

åker, erhålles högst halfva förbättringssumman såsom lån; för sådan jord åter, som skall omdanas till åker, kan hela förbättringssumman erhållas, under förutsättning nemligen, att kostnaden för vattenafledning och dikning skulle uppgå till hela förbättringssumman.

Detta särskiljande af olika egoslag vållar först och främst mycket arbete af förslagsställarne och på samma gång större kostnader för den lånesökande allmänheten, än annars blefve fallet, om alla egoslagen finge tillerkännas lika stort lån. Oegentlig och omotiverad kan en dylik bestämmelse ock synas vara, om man t. ex. tänker sig, hvilket ej sällan inträffar, ett ofullständigt utdikadt större fält, som i hela sin omfattning ligger jemnländt, men af hvilket en del odlats till åker och en annan del bibehållits som äng. Fältet har, som sagdt, utdikats, men under årens lopp har utdikningen befunnits otillfredsställande, och sådant förekommer ofta. Strax efter första utdikningen lockades de mera energiska jordegarna att odla marken i hopp om godt torrläggningresultat, de mera liknöjda läto marken ligga obrukad, och de nöjde sig endast med hvad den utan brukning kunde lemna i bete och möjligen naturligt ängshö. Odlingslån har naturligtvis icke begärts förut. Så väckes torrläggningens frågan åter på tal, och man beslutar sig för fullständig utdikning. Men kostnaderna bli stora, ty vattendraget måste, för att kunna regleras, dämmas upp, och markerna ställas under vatten på nytt, de stora dikesvallarne från den förra regleringen ligga nu qvar utspridda och måste å nyo uppgrävas och förflyttas, gjorda stensättningar och broar upprivas m. m. dylikt. För ortens jordbrukare är det dock ett lifsvilkor att få jorden torrlagd, ty åkern är sur och lemnar någorlunda skördar endast under de mest gynsamma väderleksförhållanden, men i regel så godt som ingen nettobehållning. Ängen deremot ger endast bete och litet ängshö. De odlade fälten äro ej bättre än de oodlade, vattensjuka, som de ännu äro allesamman.

För fullständig utdikning, som befinnes kosta nära nog lika mycket som det genom utdikningen uppkomna förbättringsvärdet, sökes nu odlingslån. Och då finner man, att egaren af den jord, som fordom odlats, får ej mer än halfva förbättringsvärdet i lån, d. v. s. ungefär halfva beräknade kostnaden, då deremot den, som förr ej plöjt opp sina ängar, och detta möjligen endast af brist på företagsamhet, får lån motsvarande hela kostnadsförslagssumman. Här synes författningen nästan orättvis. Före 1895 tillämpades, så vidt jag känner, den principen, att odlingslånesumman bestämdes endast i mån af det beräknade förbättringsvärdet, som skulle uppkomma genom utdikningen, oafsedt jorden var odlad eller oodlad, och detta förfaringssätt har mig

veterligt ej vållat någon som helst skada vare sig för statsverket, jordgarne eller inteckningsinnehafvarne.

Önskligt tyckes det i åtskilliga fall vara, att författningen ändras derhän, att odlingslånebeloppet må utgå efter kostnadsförslagssumman, dock ej till högre belopp, än som motsvarar beräknade förbättringsvärdet.

I mom. 7

föreskrifves, att borgens- eller säkerhetsförbindelser för kontraktet skola upphöra att gälla, så snart vattenaflednings- och odlingsarbetet blifvit afsynadt och godkänt.

Borgensförbindelser äro i allmänhet svåra att erhålla, och mer än en gång hafva afdikningsföretag strandat på grund deraf, att odlingslånesökande ej kunnat anskaffa borgen för det beviljade odlingslånet.

Att ansvara för att vattenafledning och dikning fullgöres synes stå inom rimlighetens gränser, ty en jordegare, som fått odlingslån, vet, att han har rätt att utbekomma penningar, så snart vattenafledning och dikning blifvit fullbordade. Derfor kan man antaga, att sådant arbete påskyndas. I flesta fall är ock dikningsarbetet beroende af flere delägare, som genom laga kraftvunna bestämmelser enligt dikningslagen kunna tvingas att fullgöra sin dikning. Men sedan odlingslånedelen lyftats, upphör ej sällan den enskilde låntagarens lust att arbeta på jordförbättringen, i synnerhet om han, såsom ofta händer, saknar nödiga medel att kraftigt påskynda odlingsarbetet och derigenom framtinga kapitalförstärkning. Erfarenheten har visat, att en del odlingslånetagande delegare i ett företag, som finna, att det ej allenast kräfvades dikningsmedel och energi att förvandla sankt egor till bördiga åkerfält, utan dessutom ett visst rörelsekapital för odling, gödsling och tegdikning m. m., blifva liknöjda att odla, då de märka, att tillgångarne härtill utsinat, och de upphöra småningom äfven med odlingsarbetet. Att då såsom borgensman ansvara för odlingarnes fullbordande är svårt och mången gång alldeles omöjligt, särskildt då jordegaren ej allenast sjelf vägrar att utföra odlingsarbetet, utan äfven förbjuder andra att på hans bekostnad verkställa detsamma.

Hvartill odlingstvänet skall tjena, om ej för blott rent national-ekonomiskt intresse, torde vara svårt att inse, då ej odlingslån fås till annat än till vattenafledningen och dikningen och ej till odlingen. Till skydd för inteckningsinnehafvarne är ju bestämdt, att hemmanet skall genom vattenafledningen och dikningen förbättras minst med fulla odlingslånesumman. Och tydligt är, att den, som kan och vill sköta sin jord, nog uppodlar det, som för honom är gifvande, utan att några

garantier derfor behöfva utfästas, och den, som det ej förmår, han kan ej tvingas att häfda jorden lämpligt genom att plöja upp några fält, tills odlingsbesigtningen sker; ty han kan strax derpå låta ogräset växa igen och dermed snarare försämma än förbättra marken genom upplöjningen. Men om dock odlingstvånget skall anses nödvändigt kvarstå bland odlingslånevilkoren för att sporra jordegaren, så har ju statsverket tillräckliga garantier för lånemedlens utbekommande genom att helt enkelt säga upp lånet på den hemmansdel, hvars egare ej fullgör odlingsskyldigheterna. Lånet är nemligen vanligtvis infördt i jordboken, innan odlingen verkställes, och derefter svare ju hvarje delegare för sina utskylder i fråga, hvilka utgå med förmånsrätt och uttagas i sammanhang med kronoutskylderna.

Hvarför då försåra odlingslånevilkoren med en sådan börda som anskaffandet af borgen för fullgörande af odlingstvånget.

Mom. 10 punkterna d och e föreskrifva, att borgen skall anskaffas och svara för lånets inbetalning, intill dess det blifvit fördeladt på de hemman, hvilka för återbetalningen skola ansvara, och fördelningen vunnit laga kraft samt uti jordboken antecknats.

Äfven här synas borgensförbindelserna väl stränga i vissa fall och delvis sannolikt onödiga.

När vattenaflednings- och dikningsarbetena en gång blifvit utförda, har vederbörande jordområden vunnit minst den förbättring, som motsvarar odlingslånet. I de af vederbörande förrättningsman utarbetade odlingslånehandlingar med tillhörande kartor skall detaljerad beskrifning öfver den mark, för hvars utdikning lånet beviljats, förefinnas, och rimligt samt bäst vore då, att verkliga egarne eller innehafvarne af de egoområden, som sålunda beskrifvits, skulle anses förpligtigade att i första hand svara för den andel i lånet, som enligt på förhand skedd uträkning vidkommer just dessa egoområden. Och kan ej återbetalningarne indrifvas på annat sätt, må ju de delar, som genom dikningen förbättrats, exekutivt försäljas med förmånsrätt för staten såsom långifvare, men skulle då i detta speciella fall utbrytning få ske äfven för dikning.

Skulle till äfventyrs försäljningssumman ej räcka till, då borde borgensmän finnas, som skulle tillskjuta det resterande beloppet.

Har t. ex utdikningen bestämts genom laga syn enligt dikningslagens föreskrifter, då skulle man vara böjd för att antaga, att dikningsskyldigheten vore bunden vid den förbättrade jorden och ej vid personliga innehafvaren i annat fall, än då kostnaderna öfverstege jordförbättringsvärdet. För detta sistnämnda fall är ju rimligt, att borgen anskaffas.

Dikningslagens § 76 tillstodder, att jordutbrytning motsvarande jordförbättringsvärdet må ske, och blott af detta förhållande bör man kunna hafva rätt att antaga, att jorden skall betala i första hand, så långt den förmår, sedan personen.

Väl förefinnes i dikningslagen § 79 ett, som jag tror, ej i allo tillfredsställande uttryck, som nog kan vålla mycket obehag och stora svårigheter, då det nemligen heter, att, i fall jorden bytt om egare, den nye egaren skall vara pliktig att taga del i företaget, men ej svara för bidrag, som förfallit till betalning, innan han blef egare.

Här skulle kunna inträffa, att ansvaret blefve personligt och ej vidhäftade jorden; ty om arbetet fullbordades i t. ex. september och bevis härom inkom till vederbörande myndighet i oktober samt slutliga statsbidraget lyftades i oktober eller november, men tiden för första utbetalningen förföll redan i oktober och innan lånet vore fördeladt på jordeboken, samt om den gamla jordegaren vore insolvent att gälda sin liquid, skulle den nya egaren få mottaga hemmanet utan skyldighet att erlägga första inbetalningen eller utan skyldighet att för första inbetalningen lemna något slags ersättning, oaktadt han mottog jorden förbättrad. Borgen skulle visserligen då få träda emellan utan något slags återvinningsrätt, och staten vore då skyddad. Men detta synes vara orimligt, då nya jordegaren tager hela vinsten. Möjligt är, att i fråga om odlingslån andra bestämmelser finnas, som kunna tvinga jordens nya innehafvare att betala dikningsskulder, förfallna till betalning, innan han tillträdde stället, hvilket man ock synes vinna stöd för vid genomläsande af ett och annat prejudikat. Lämpligt torde dock vara, att författningen bestämdt inrymmer, att nya jordegaren skulle svara för hela skulden, åtminstone inom en längre, om ock begränsad, tid, enär han drager hela nyttan af dikningen för det hemman, han sålunda tillträdde.

Dikningslagen innehåller inga bestämmelser om odlingslån och ej tryggande föreskrifter särskildt för odlingslånetagarna, oaktadt odlingslån och dikning, grundad på förenämnda lag, hafva mycket gemensamt.

Ej heller tyckes dikningslagen innehålla nöjaktiga bestämmelser om huru förfaras skall, då jordegare af tredska vägrar att fullgöra sina inbetalningar. Ett exempel må belysa förhållandet. Ett stort dikningsföretag framtvingas med stöd af dikningslagen, och der bildas en arbetsdirektion, som får i uppdrag att ombesörja arbetena. Flera hundra tusen kronor utgå. Odlingslån erhållas till en del och för dem, som särskildt söka sådant; öfrige skola betala sjelfva eller afstå jord. Man märker redan efter ett par års förlopp, att företaget blir mycket

dyrare, än beräknadt var, ej minst på grund af stegrade arbetspris. Arbetsdirektionen skaffar pengar så länge den kan, men nödgas småningom utdebitera medel af intressenterna. Uppbörden bestämmes att ega rum t. ex. 1:sta september. På uppbördsdagen inställer sig blott ett fåtal, en hel del af de öfrige uteblifva. Exekutiva åtgärder kunna af helt begripliga skäl ej genast vidtagas. Den 3:dje september sälja flere delegare sina hemman möjligen endast genom skenköp, och liquidationen sker genast. Då inbetalningarne uteblifva, anlitas exekutiva åtgärder, och på tiden från uppbördsdagen till utmätningdagen hafva hemmanen bytt om egare — oftast har fadern sålt till sonen eller dottern — de förra egarne hafva hunnit blifva insolventa, och de nya åberopa här förut omnämnda 79 § i dikningslagen, förmenande, att de ej äro skyldiga svara för bidrag, som voro förfallna till betalning, innan de blefvo egare. Dessutom vägra de att enligt 76 § dikningslagen afstå jord. De, som vilja hafva arbetet genomfördt, hafva sökt och utbekommit odlingslån. De hafva förlitat sig på, att dikningslagen varit så affattad, att så lättvindiga bedrägligheter, som här beskrifvits, ej kunde beröfva dem rätt att utfå medlen från jordegarene, utan hafva lärt sig dikningslagens andemening, att den, som ej vill betala med pengar, får betala med jord enligt 76 §. Nu utsätts de för den svårigheten att nödgas betala äfven för andra. Hade de ej fått odlingslån, kunde de åtminstone hafva afsagt sig båtnaden, men nu hindrar dem odlingslånet.

Ett annat hemman har under tiden blifvit mycket högt in-tecknadt, till och med öfver sitt verkliga värde. Egaren vägrar infinna sig vid uppbörden, hemmanet utmätes, men ingen vill ens betala in-teckningssumman. In-teckningen kan till och med vara tagen, innan syneförrättningen efter dikningslagen börjades.

Hemmanet säljes, in-teckningshafvarue få sin fordran gulden, så långt summan räcker, men meddelegarne i dikningsföretaget bli utan. Borde ej dikningslagen i förevarande fall innehålla några bestämmelser, t. ex. dels att dikningslaget skulle hafva förmånsrätt till jord, motsvarande förbättringsvärdet, och dels att, derest ej dikningslaget vid exekutiva auktionen blefve fullt tillgodosedt, jordegaren skulle vara skyldig afträda jord enligt hufvudgrunderna i 76 § dikningslagen.

Odlingslånetagarna lida emellertid under nuvarande förhållanden af dikningslagens brister äfven i dessa afseenden.

En tredje grupp delegare vill pröfva föreskrifterna i 61 § dikningslagen; och oakadt deras egor voro alldeles fria från vatten under graderingen vid syneförrättningen, så att intet hinder för den noggrannaste uppskattning förefans, påkallas icke desto mindre omgradering.

Ej heller ligga egorna vid någon sjö, utan endast vid ett vanligt vattendrag. Dessa missnöjde hoppas emellertid, att de, om ej förr, så åtminstone vid en blifvande häradsrätts-syn skola få en, om ock aldrig så liten, ändring i jordvärderingen och derigenom blifva befriade från kostnaderna för de nya synerna och omgraderingarne. Påtagligt är, att de ej kunna påräkna nämnvärd ändring, men de få åtminstone göra så stora obehagligheter som möjligt för odlingslånesökandena, som framtvingit företaget. Efter företagen omgradering, då samtliga sakegarne, uppgående till mellan 2 och 300 delegare, måst inkallas, och då ingen ändring skedde samt efter förnyad rättegång, då samtliga sakegarne å nyo måste stämmas, företog sig rätten att göra en mindre obetydlig ändring, som ej inverkade mer än några få kronor, men omgraderingskostnaderna och dermed följande ny kostnadsfördelning belöpte sig till öfver 2,000 kronor. Under tiden hafva klagandena afsagt sig båtnaden enligt 76 § i dikningslagen, och de hafva sålunda blifvit oberoende af omgraderingskostnaderna. Nu är att märka, att första graderingen väl vunnit laga kraft, men dikningslagens 61 § gifver det oaktadt stöd för omgradering utan inskränkning af, huruvida jorden kunnat utan olägenhet värderas eller ej vid första graderingstillfället. I denna del synes mig dikningslagen för liberal mot stridiga meddelegare och borde endast medgifva omgradering af t. ex. sjöbottnar, träsk och annan dylik mark, som delegarne redan från början, d. v. s. då laga syneförrättningen pågick, borde hafva begärt att få slutgraderade *efter* företagets fullbordan, och ej af sådan mark, som lätt kunnat graderas före regleringen.

I dylika frågor tyckes emellertid ändringar önskvärda, så att dikningslaget under alla förhållanden blefve skyddadt och berättigadt att af den, som ej fullgör sina skyldigheter för företagets utförande, utfå jord, vare sig afsägelse skett eller ej, dock ej till större omfång än motsvarande jordförbättringen. Skulle t. ex. medel af en föregående delegare sedan hafva inbetalts, må, om jordafrädelse sker, förfaras såsom i 77 § dikningslagen sägs; d. v. s. penningarne skola återlemnas utan ränta, men till nya delegaren.

Under sådana förhållanden, som här anförts, är det numera mycket vanskligt att ingå i större afdikningsföretag och ännu vanskligare att få borgensmän, som vilja eller ens kunna underkasta sig de bestämmelser, som odlingslånevilkoren föreskrifva.

I Mom. 12

stadgas, att lånet skall inbetalas på längre eller kortare tid och löpa med en viss straffränta, om ej en del vilkor uppfyllas.

Bland dessa vilkor är, att arbetet skall fullbordas inom viss be-

stämd tid. Från de myndigheters sida, hvilka hafva med odlingslånen att göra, torde ingen kunna påvisa i denna sak annat än största tillmötesgående. Arbetstiden blir ej sällan år från år förlängd, om så behöfves, och detta med rätta. Men som vid ett större afdikningsföretag syn enligt dikningslagen föregått och vid denna annan möjligen kortare tid bestämts för arbetenas afslutning, kunna här rätt stora förvecklingar uppstå. Som en hvar nog känner eller kan tänka sig, är det ytterst svårt att till större vattenafledningar få entreprenörer eller ledare, som vilja åtaga sig arbetet på viss bestämd kort tid. Oftast äro endast sommarmånaderna lämpliga arbetstider för dylika företag, och inträffar då stark nederbörd, blir arbetet ej färdigt i tid. Ej sällan har en entreprenör åtagit sig arbetet så billigt, att han till följd af stegrade arbetspris och ogynsam väderlek ej kan fullfölja det. Men man kan ej på laglig väg skilja honom från arbetet förr, än tiden blifvit så långt framskriden, att det blir för kort tid qvar till anskaffande af ny arbetsledare att på utsatt tid afsluta det hela. Då kunna motståndare till företaget framtinga arbetenas afslutning ofullbordade med stöd af 72 § i dikningslagen, som stadgar, att frågan om företaget skall anses förfallen, derest det icke blifvit bragt till slut inom föreskrifven tid. Väl står der medgifvet, att rätten eger sätta ut ny tid; men då skola alla parterna instämmas till vederbörlig domstol; och endast detta är en anordning, som hvar menniska bör draga sig för. Dertill kommer, att utslaget blir ytterst ovisst. Vid en häradsrätt begärdes förlängning i tiden för arbetets utförande blott en kort tid. Det fans vid detta företag likasom vid de flesta af dylikt slag delegare, som ville slippa undan. Genom misshälligheter om arbetspris och dylikt lyckades motparten fördröja arbetet, och då besigtning ungefär en månad efter den bestämda tiden, som här var vid pass ett år för hela företagens utförande, skulle ske, befundes arbetena endast påbörjade. Motståndarne åberopade 72 § i dikningslagen, stämning utfärdades å samtliga delegare, hvaraf några vistades utomlands, under yrkande, att arbetstiden måtte få utsträckas ett å två år längre, än hvad vid synen bestämts. Häradsrätten vägrade bifall till stämningsspåståendet, och sökandena fingo sannolikt betala rättegångskostnaderna. Andra skäl för afslaget torde ej vara att finna, än att rätten möjligen ansåg, att den, som vill framtinga ett företag, får ock ställa så till, att laga bestämmelser följas i det minsta. Ett sådant utslag synes vara väl hårdt, och sådana tillämpningar på dikningslagen kunna blifva ödesdigra för odlingslånetagare, om de ej hinna fullfölja arbetena inom bestämd kort tid.

Väl kan Kongl. Maj:t på administrativ väg tillåta arbetstidens förlängning, så vidt saken berör odlingslånet, men vederbörande dom-

stols utslag kan bli raka motsatsen, då det blir fråga om dikningslagens tillämpning. Lämpligt torde därför vara, att § 72 dikningslagen inrymde sådana bestämmelser, att tiden för arbetenas utförande under alla förhållanden får räknas till exempelvis *tio* år och längre tid för större företag, der så kan finnas nödigt.

Äfven torde det vara önskvärdt, att, derest odlingslånet blir af statsverket uppsagdt, inbetalningen utgår med förmånsrätt från jorden, så snart visadt blifvit, att af företaget utförts i behörig ordning så mycket arbete, som, jemfördt med fastställda kostnadsförslaget, motsvarar låntagarnes andel i kostnaderna; ty då har likväl jorden vunnit genom dikningen så mycket, att dikningens fullföljande kostar så mycket mindre, som motsvarar hemmanets andel i odlingslånet. Först då arbetet ej blifvit så utfördt, att det kan anses blifva till gagn vid dess framtida fullföljande, eller då det möjligen förskotterade odlingslånebeloppet användts till andra ändamål än till arbetena i fråga, då må borgen framträda och täcka bristerna.

Dikningslagen nämner, som sagdt, ingenting om vederbörandes rättigheter och skyldigheter, i händelse odlingslån sökes, men torde detta bero derpå, att vid tiden för dikningslagens affattande och antagande år 1879 diknings- och odlingslånefrågorna då lågo så godt som i lina, relativt mot hvad förhållandena på senare åren blifvit.

Tiden för afhjelpande af denna brist tyckes nu vara inne.

Mom. 14.

stadgar om räntevilkoren, och att inbetalningen skall verkställas från och med det sjette året efter första lånesummans utbekommande. Af sigten härmed har tydligen varit att bereda intressenterna tillfälle att ostörda af inbetalningarne fullfölja arbetena och odla en del, så att inkomster till inbetalningarne må kunna hemtas af den förbättrade jorden. Vid små företag är detta möjligt, men vid större är tiden för kort.

När t. ex. odlingslån blifvit beviljadt äfven för de hemman, hvars egare afsagt sig båtnaden enligt 76 § dikningslagen, kan ej odlingslånet inskrifvas på sagda jord förr, än utbrytningen verkställts. Men för att utbrytningen skall kunna ske med full tillförlitlighet, skall tiden för påkallande af ny gradering enligt 61 § dikningslagen hafva gått till ända, d. v. s. kalenderåret näst efter det, då företaget fullbordades, skall hafva gått till ända. Sedan skall utbrytningen ske och vinna fastställelse, och så skall lägenhetsnummer åsättas och införas i jordeboken. Allt detta kräfver tid och borde vara ordnad före inbetalningens början.

Författningen torde lämpligen kunna innehålla, att återbetalningen må vid mindre företag, der dikningen fullbordas på 2 à 3 år, börja tidigast från och med sjette året, men i öfrigt efter längre tid, högst exempelvis från och med 11:te året efter första lyftningsdagen, allt efter hvad Kongl. Maj:t pröfvar skäligt.

Under alla förhållanden synes rimligt, att vid slutliga fördelningssummans bestämmande några års, minst tre års räntefrihet å hela ursprungliga lånebeloppet få tillgodoräknas låntagarne, och amorteringen fördelas på längre tid, än nu är fallet, exempelvis 30, helst 40 år.

I fråga om när ett företag skall anses avslutadt, säger dikningslagen ingenting, ej heller huru ett större dikningslags gemensamma arbeten och affärer skola bestämmas delegarne emellan, eller huru delegarne skola kunna med laga verkan sammankallas, sedan laga syneförrättningen avslutats.

Huru skall t. ex. en delegare i ett större företag få reda på, när tiden för hans rätt till afsägelse utlöper? Syslomanen kan väl anse, att företaget avslutades, då afsyningsförrättaren lemnade honom sitt godkännande besigtningssbevis. Men hvilken är den rätta afsyningsförrättaren? I vanligaste fall är, då odlingslån ej sökes, enligt praxis i länet tjänstgörande statens landbruksingeniör sjelfskrifven afsyningsman, men dikningslagen nämner ingenting härom. Nog synes det väl eget, att ej någon bestämmelse om sättet för ett vattenaflednings- eller dikningsarbets avslutning finnes införd i dikningslagen, då lagen likväl medgifver delegarne vissa rättigheter under en tid, räknad från företagets avslutning. En hvar delegare synes då hafva rätt att offentligen få veta, när afsyning skett, hur afsyningsbeviset lyder, och rätt att öfverklaga besigtningen.

Men då leder oss tanken in på ett annat område, eller frågan om huruvida afsyningen skall ske på en gång öfver samtliga arbetena. Följande exempel må då anföras. En åreglering och sjösänkning skall utföras. Ån, som skall regleras, är mellan en och två mil lång. Dessutom tillkomma biströmmar samt mindre aflopps- och afledningsdiken, äfven dessa uppgående till vid pass ett par mil.

Arbetena behöfva 7 à 8 år.

För alla dessa arbetens fullgörande har erhållits ett visst odlingslån.

Ågräfningen börjar i vattendragets nedre ände, der berg och stenpass och många andra hinder skola först undanröjas. Man hinner under första året få ungefär en half mil af nedre åsträckan alldeles färdig. Man låter vederbörlig besigtningssman undersöka och kontrollera det gjorda arbetet, och han intygar, att det blifvit utfördt väl, ja, till och

med mönstergilt. Året derpå fortsattes uppåt vattendraget, och en ytterligare sträcka finnes då fullbordad, hvarförutom några bigrenar och en del mindre utloppsdiken, som alla utmynna i den nedre, numera reglerade delen af ån, äfven fullbordats och blifva på samma sätt vederbörligen godkända. Så pågår år från år arbetet uppåt, och samtliga både stora och små kanaler och diken, som för odlingslånet bestämts, hafva på så sätt blifvit i sin helhet på olika tider afsynade och godkända.

Under årens lopp ha naturligtvis en och annan slänt rasat, ett och annat dike något uppslammats, eller med andra ord en och annan upprensning kräfvess. Begär man nu afsyningsbevis, så att arbetet må kunna förklaras godkänt för att slutliga odlingslånebeloppet må kunna lyftas samt för att få odlingslånet fördeladt och inskrivet i jordeboken, så kan afsyningsförrättaren svara, att sådant bevis ej kan utlemnas förr, än samtliga arbetena blifvit ställda i sådant skick, att de *på en gång* kunna godkännas. Här möter en svårighet, som är snart sagdt oöfvervinnelig lika väl för odlingslånetagarna som för öfriga meddelegare i företaget. Det är enligt mitt förmenande nästan omöjligt att kunna uppvisa ett större afdikningsföretag, der både stora och små aflopp på en gång äro i sådant skick, att ej någon del *kan* af afsyningsförrättaren förklaras för tillfället ofullständig. Endast några jordklumpar eller ett löst lager af slam eller dylikt orsakadt af tillfälligt regn före afsyningsdagen kunna föranleda kasserande af ett enda litet dike på några tiotal meter, och dermed omöjliggöres det fullständiga afsyningsbeviset, under det att öfriga milslånga stora och små kanalerna äro färdiga. Det beror då på afsyningsförrättarens tillmötesgående, om han vill snart komma igen en annan gång och besigtiga endast den nu kasserade biten samt derefter lemna sitt godkännande utlåtande. Men ser besigtningssmannen då vid nästa tillfälle sig litet mera omkring, skall han snart finna en jordklump till på ett annat ställe i diket eller möjligen några slamafsatser på några centimeter eller möjligen någon decimeter i stora ån, hvilka ej funnos veckan förut, då han sist besigtigade. För att konsekvent fasthålla vid principen, att allt skall vara färdigt på en gång, måste afsyningsförrättaren vägra fullständigt afsyningsbevis, och då tilldömes man att låta på nytt undanrödja dessa brister samt låta ytterligare verkställa besigtning. Är då så lyckligt, att man har god väderlek på följande tid, kan ju saken på nytt möjligen genast afhjelpas; men i regel sluta dylika arbeten ej förr än fram emot hösten, och då inträffar oftast stark nederbörd och stora flöden samt temperaturnedsättning i både vatten och luft, så att slamafsatserna ej lämpligen

kunna upptagas samma år. Dermed måste alltså anstå till nästa sommar. Så fördröjes slutliga afsyningen ännu minst ett kalenderår. Och dermed följer ett års tillökning i afsägelsetiden enligt 76 § dikningslagen och likaledes samma tillökning i tiden för rättighet att begära förnyad uppskattning enligt 61 § dikningslagen. Påföljande vår börjar rensningen å nyo, men då skall man finna, att ännu flera ojemnheter i slänterna samt uppslamningar förekomma, och då fins ingen annan utväg för att få företaget godkänt än att rensa alltsamman, hvilket dock ej kan medhinnas på en sommar. Och så kan man få fortsätta månad efter månad, möjligen år efter år, oaktadt företaget bevisligen blifvit fullständigt utfördt, dock ej på en gång. Ej kan det vara underligt då, att man klagat öfver afsyningsanordningarne. Och sannolikt är, att, om saken på förhand visste, hvilka vedervärdigheter de kunde möta i förevarande afseende, få skulle vilja underkasta sig odlingslånevilkoren, utan hellre afstå från dikningen. Sant är, att afsyningarne i regel bedrifvas något lindrigare, än här beskrifvits, men man är allt för beroende af afsyningsmannens personliga uppfattning af huru afsyningen bör bedrifvas, så länge ingen närmare föreskrift till tryggande af odlingslånetagarnes rätt förefinnes i detta afseende. Väl kan man klaga öfver afsyningsförrättarens uppfattning och tillvägagångssätt, men en hvar kan nog förstå, att en afsyningsman alltid kan i förevarande fall skaffa sig juridiskt rätt gent emot delegarne. Sådana klagomål skulle dessutom sannolikt vålla alltför många obehag för framtiden för delegarne och tillgripas därför högst ogerna.

Lämpligast i alla afseenden synes därför vara, att afsyningen finge verkställas partielt allt efter som arbetet hunnit göras färdigt nerifrån eller från vattendragets nedre begynnelsepunkt räknadt.

Författningen säger visserligen ingenting häremot, men då praxis blifvit att ej godkänna arbete såsom fullbordadt förr, än allt sammans på en gång är fullt färdigt, torde skäl förefinnas att göra nödigt tillägg i författningen härom.

Dikningslagen likasom ock odlingslånekontraktet göra bestämd skilnad mellan att verkställa första utförandet af ett arbete och att underhålla detsamma. Till första utförandet synes det arbetet böra hänföras, hvilket nödvändiggöres för att första gången få nödiga dimensioner upptagna, och dermed böra förstås minst lika stora dimensioner, som fastställda förslaget angifver. Och skulle en utskärning i slänten förefinnas, som ej inskränker dikets förmåga att afleda vattnet, må sådan få förefinnas i fråga om dikets godkännande första gången. Allt annat arbete synes böra räknas till framtida underhållet. Underhållet skall aldrig upphöra,

och därför ha ju vederbörande myndigheter rätt att låta tillse, att dikningen vidmagthålles. En hvar vet, att utskärningar och uppslamningar alltid ske till mer och mindre utsträckning, synnerligast strax efter sedan ett vattendrag blifvit regleradt; och deras skadliga inverkan tillkommer underhållet att afhjelpa. Man kan ej rimligen gräfvä ett vattendrag så, att framtida underhållet onödiggöres. Ej heller kan man praktiskt sedt anse, att företaget är ofullbordadt, därför att slänterna äro något ojemna och fula eller därför att en och annan lös bottensats finnes i ett dike eller i en innerkrök i ån. Följden af sådana små hinder blir blott, att vattenytan höjes någon millimeter eller att strömmen går hastigare fram vid ena sidan. Men ingen praktisk människa kan gerna för så små obetydligheter, som absolut aldrig kunna undvikas, påstå, att arbetet därför icke blifvit en gång utfördt eller fullbordadt.

Och när man skall låta utföra sådana besigtningar, så finnes ej vederbörande tjänstemän att tillgå, åtminstone för rimliga pris. I stället för att få påkalla i länet tjänstgörande statens landbruksingeniör, som i regel lätt kan erhållas för moderata pris, skall man nu nödgas vända sig till chefen i väg- och vattenbyggnadsdistriktet, som i regel är allt för mycket upptagen och dessutom alltid dyrare än en landbruksingeniör, som alltid kan reqvireras året förut, och hvilkens resor jordegarna slippa bekosta. Väl heter det, att besigtningarna verkställas af staten och på statens bekostnad, men om, såsom ofvan framhållits, en oförutsedd uppslamning tillkommit strax före besigtningen, nog torde det blifva jordegaren, som då får bekosta den andra eller påföljande besigtningen, om ens någon sådan kan lemnas tid till, och detta med rätta, så länge man ej får skilja mellan dikningens utförande och framtida underhåll, på sätt här ofvan framstälts. Besigtningsskostnaderna bli då oproportionerligt dyra mot sjelfva rensningsarbetet. Billigare och fullt lika tillförlitligt torde landbruksingeniörerna kunna fullgöra dessa besigtningar. Men man må dock gerna undantaga besigtning af större allmänna broar, som lämpligast torde böra ställas under vederbörande distriktschefs kontroll. Underhållet särskildt af större vattendrag kunde ju staten framdeles låta besigtiga, när så kan finnas skäligt, och af den, som dertill kan anses lämplig. Något synes emellertid böra göras äfven i dessa frågor för att lindra dikningsskyldiges och odlingslänetagarnes bördor.

På sista åren har mycken oreda herskat i fråga om ecklesiastika boställens delaktighet i dikningsföretag. Dylika boställsinnehafvare hafva på sista tiden af Kongl. Maj:t förvägrats odlingslån, oaktadt enligt allmän praxis ända in i början af 1890-talet inga sådana hinder då framställdes, och ändå hafva mig veterligt inga nya författningar härom till-

kommit. Följden häraf är ock tydlig och har ock blifvit den, att ecklesiastika boställsinnehafvare nu ofta afsäga sig båtnaden enligt 76 § dikningslagen, och detta utan hinder från Kongl. Maj:ts sida. Detta verkar emellertid skadligt för boställena, som sålunda beröfvas möjlighet till vidare utvidgning och förbättring genom dikningsföretaget. Man kan ej förvåna sig öfver, att en boställsinnehafvare, som ej vet, huru länge han kommer att innehafva bostället, och som i regel ej sjelf är jordbrukare och ej heller stadd vid stark kassa, hellre låter en del af bostället utbrytas och frånskiftas än att sjelf anskaffa förlagskapital till egendomens förbättring. Annat hade varit, om odlingslån kunde fås och förlagskapitalet kunde erhållas från odlingslånefonden samt återbetalningen uppbäras från egendomen.

Härutinnan synas lämpliga lagstadganden önskvärda.

Mycket mer kunde i dessa frågor framhållas, som skulle kunna påvisa författningarnes brister efter den utveckling, odlingslåne- och dikningsfrågorna nu på senare åren ernått, men det sagda torde kunna anses nog för att påvisa en del förhållanden, som tala för förbättringar och ändringar samt möjligen författningarnes revidering.

Kristianstad den 14 januari 1900.

E. Wilh. Ewe.
Statens landtbruks ingenjör.